

Snacketorp i Stora Malm

I en hembygdstidskrift behandlade jag för mer än trettio år sedan (1993 s. 4) kortfattat gårdnamnet *Snacketorp* i den sörmländska socknen Stora Malm utan att ge företräde åt något av de två tolkningsalternativ jag då anförde. I här föreliggande framställning med utökad beläggregredovisning och mycket mer annan dokumentation söker jag träffa ett val mellan de två alternativen.

Bebyggelsen *Snacketorp* i Stora Malm har anor från medeltiden. Äldre belägg för dess namn är bl.a. *Snaggatorp* 1487 27/1 Oppunda hdstg UUBp or. (DMS 2:5 s. 223), *Snakkatorp* (2 ggr) 1510 14/2 Linköping SRAp or., *Snakatorp* 1534 4/1 Djulö i vid. 1573 3/8 Stockholm Djulöp or., *snakatorp* 1535 OAUjb, *snacketorph* 1551 OAUjb, *snackkatorp* 1558 OAUjb, *Snacketårp* 1559 OAUjb, *Snacketorpp* MJJB 1588 f. 5 v. och *Snacktårp* 1677 LSA C 13:34. I OAU angivna uttal har alla *snack-* i förleden (G. Annell 1931, S. Strandberg 1968, DOR).

Liksom annorstädes i Götaland och Svealand är *-torp*-namn med personbetecknande förleder mångtaliga i Stora Malm; se Strandberg (1974 s. 67 f.), jfr t.ex. Pamp (1988 s. 44). Det är mycket sannolikt att socknens *Snacketorp* innehåller en antroponym och naturligt att i första hand låta valet stå mellan ett fsv. **Snagge* m. och ett fsv. **Snakke* m.

Fil. dr Lennart Ryman (2024) har meddelat att tillnamnet *Snack* (*Snak*) är välbelagt i SMPs, medan *Snacke* och *Snagge(e)* saknas där.

Utifrån *Snaggesta*, ett äldre namn på gården Forsnäs i Forssa socken, Sörmland (*j snaggastum* 1371 30/1 Österrekarne hdstg SRAp or., SD 10 s. 17), håller man i LB (s. 237) för möjligt att vi ägt ett fornsvenskt mansnamn **Snagge*. Nils Ödeen (1927–30 s. 245) räknar med ett sådant i det smäländska gårdnamnet *Snaggamåla*, Algutsboda socken. »Från början är det naturligtvis ett tillnamn, bildat till adj. fsv. *snagg*, isl. *snoggr* 'kort, korthårig' (sv. dial. *snagghårig*).» Jfr Lind Bin. (sp. 344 s.v. *Snaggi*: »Svaga formen av *snoggr* 'korthårig'.» och Lind (sp. 932: *Snaggi*, -a).

Ett mansbinamn **Snakke* kan naturligt förbindas med fsv. *snacka* 'snacka, prata; skämta', nysv. *snacka* 'prata' (om vilket SAOB S 7941). I fornsvenskan finns också appellativet *snakkare* m. 'pratmakare'. Jfr Hellquist (1912 s. 109) om binamnen *Pipra*, *Skrika* och Edlund (1987 s. 111 med litteraturhänvisningar) om bl.a. *Skvaldri*, översatt med 'den alltid talande'.

Snackatorpet är namnet på en mindre bebyggelse i Fryele socken, Småland (DOR). En Nils *Snack* var enligt uppgift (Ryman 2024) 1562 knuten till Fryele socken (SMPs).

Nämnas kan väl ändå att förleden i ett *Snarup* på Fyn enligt John Kousgård Sørensen (i DS 13 s. 100) kunde vara ett tillnamn **Snaki*, »dannet til vb. glda. *snaka*, oldn. *snaka* 'snage, luske omkring'; jfr DSt s. 264.

En under senmedeltiden eller i Vasatidens början inträdd omvandling *Snaggatorp* > **Snaggtorp* > *Snacktorp* > *Snacketorp* är mycket tänkbar. I *Snacka-/Snacke-* kan den andra vokalen vara återinförd i uttalslättnande syfte eller vara analogiskt betingad, tidigast kanske förekommande enbart i skrift. En sådan omvandling av *-torp*-namnet tycks mig ligga närmare till hands än den motsatta – *Snakkatorp* > *Snacktorp* > **Snaggtorp* > *Snaggetorp*. Uttalet *snack-* bör väl lättare ha kunnat föranleda en skriftform på *Snack-* än en skriftform på *Snagg-*. Mot den bakgrund jag nu sökt teckna vill jag sålunda ge ett visst företräde åt tolkningen av *Snacketorp* som 'Snagges nybygge', dock väl medveten om att ett enda nytillkommande äldre belägg kan tänkas visa åt annat håll.

Källor och litteratur

- Djulöp = pergamentsbrev i Stora Djulö gårdsarkiv, SRA.
- Edlund, Lars-Erik, 1987: Ånamn och binamn – en idéskiss kring ”friare” ord- och namnbildning. I: Nionde nordiska namnforskarkongressen. Lund 4–8 augusti 1985. Red. av Göran Hallberg, Stig Isaksson & Bengt Pamp. Uppsala. (NORNA-rapporter 34.) S. 109–149.
- Hellquist, Elof, 1912: Fornsvenska tillnamn. I: Xenia Lideniana. Festskrift tillägnad professor Evald Lidén på hans femtioårsdag den 3 oktober 1912. Stockholm. S. 84–115.
- MJJb 1588 = »Mauritz Jöranssons jordebok». (Ett register eller jordabook på alla dhe jordhe godtz, engher och vthjorder ... anno 1588 dhen 14 Martij.) (Handlingen nämner även vissa närliggande andra år.) Stora Djulö gårdsarkiv, SRA.
- Pamp, Bengt, 1988: Ortnamnen i Sverige. 5 uppl. Lund. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Ser. B. 2.)
- Ryman, Lennart, 2024: e-brev 11.6.2024 från Lennart Ryman till Svante Strandberg om *Snack* och andra personnamn.
- Strandberg, Svante, 1974: Herrgårdsnamnet Pinntorp. I: OUÅ. S. 60–70.
- 1993: Personnamn i Stora Malms ortnamn. I: Katrineholms hembygdsförening. Årsskrift. S. 3–7.
- Ödeen, Nils, 1927–30: Studier i Smålands bebyggelsehistoria. Ett bidrag till svensk ortnamnsforskning. Lund. (Namn och bygd. Bil. C.)

Svante Strandberg